

Csekő Györgyi

Olvasótábor (Dunabogdány, 2006)

Megérzi azt az ember, ha tanítványai kreatívak, nyitottak az irodalomra, a dramatikusan játékokra. Az utóbbi években nem táboroztattam, most mégis tudtam, ezekkel az 5. a osztályosokkal lehetne valamit csinálni. Rólam csak annyit kell tudni, hogy a Szinyei Merse Pál Gimnázium magyartanára vagyok.

A tábor célját röviden így határoztam meg: kerüljön sor irodalmi játékok, mesék, versek dramatikusan és tematikus feldolgozására, ill. előadására; s mindez egészüljön ki a környék megismerésével, túrákkal, játékkal és sporttal.

Az anyagválasztást meghatározta a tanulók életkora, ezért Weöres Sándor és Janikovszky Éva néhány művének részletét szántam feldolgozásra és előadásra, továbbá tematikus feldolgozásra a víz és a tűz motívumot terveztem.

A tábor helye Dunabogdány volt, a Budapesti Önkormányzat VI. kerületi gyermeküdülője.

Az indulást hosszas előkészítés előzte meg. Segítőnek két 11. osztályos diákot kértem fel, valamint a könyvtáros kolleganőmet. Ők szívesen vállalkoztak a feldolgozandó tananyag felkutatására, s annak sokszorosítására. A szervezést áprilisban kezdtük, és 22 fős kis társaságunk pillanatok alatt összeállt.

Meg kell élni, hogy az ember az összefüggéseket, a világot egészében szemlélje. Az összetartozó területeket nemcsak felismerni, de összefüggéseiben láttatni csak bizonyos életkor betöltése után lehet. Ez a gondolat vezetett az egyes témák feldolgozásában.

(Mivel mindkét motívum feldolgozása azonos módszerekkel történt, így most a víz motívum feldolgozását teszem közzé. A tűz motívumot a Szent Iván napjához, a nyári napfordulóhoz kötöttük.)

I. foglalkozás

Először valamennyien a víz szó szűkebb és tágabb szócsaládját gyűjtöttük fel, tíz perc alatt kb. 50–60 szó állt a füzetekben. (pl.: ásványvíz, ivóvíz, özönvíz, szódavíz, tengervíz, vízágy, vízállás, vízbe fulladás, vízcsap, vizek, vízellátás, vízerőmű, vizesblokk, vizesés, vízfejű, vízhiány, vízhólyag, vízilabda, víziló, vízimalom, vízipók, vízisikló, vízjel, vízkárosult, vízkő, vízlágyító, vízmérő, víznyelő, vízöblítéses, víztükör, vízszint, stb.)

Tágabb értelemben: folyó, híd, hajó, csónak, úszás, kacsa, mély, veszély, bója, béka, békalencse, hullám, sodrás, örvény, fertőtlenítés, pusztulás, süllyed, tragédia, stb...)

Lehetőségünk volt néhány összetett szó helyesírásának, ill. j-ly-os szó írásának a pontos rögzítésére is. Tisztáztuk, a *szervíz* szó eredetét, s helyesírását is, mivel ezt a többség tévesztette. Nem magyar szó, s köze sincs a vízhez, ezért kirekesztettük a halmazunkból.

Majd fantázianevet választva öt fős kiscsoportokban dolgoztunk tovább.

Az **1. csoport** tagjai a Magyar nyelv értelmező kéziszótárból a *víz* szó meghatározását gyűjtötték ki.

A **2. csoport** a vízhez kapcsolódó *magyar szólásokat* írta ki, s választott ki tizenkét számukra érdekeset a hozzá tartozó értelmezéssel együtt.

A **3. csoport Weöres Sándor**: Éren-nádon, Kacsa-úsztató, Békák, A béka-ki-raly, Bolygó zápor, Futó zápor, Áll a ladik ... stb. verseiben találta meg a víz motívumot.

A **4. csoport** a vízről szóló *találós kérdéseket* tett fel.

II. foglalkozás

Ezt követően frontális munkával gyűjtöttük össze a tanult vízhez kapcsolódó, köthető irodalmat, s bennük a víz motívum megjelenését vizsgáltuk meg.

Mesék, mondák: A vízözön mondája (Komjáthy: Mondák könyve)

Versek: Petőfi Sándor: A Tisza; A Dunán; Csendes tenger rónaságán; Esik, esik, esik; Föltámadott a tenger; Vízen, Vízet iszom, Víz és bor

Vörösmarty M.: A csermelyhez; A zivatar, Alku a természettel, Tűz és víz; Vízigyógy

Ady Endre: A Tisza-parton

Kosztolányi Dezső: Vizek, vizek

Radnóti Miklós: Zápor, Zápor után

József Attila: A Dunánál

Szabó Lőrinc: Vízipók

III. foglalkozás

4. A vízhez kapcsolódó *hiedelmeket*, (a vizek lakóit, démonait) Dömötör Tekla nyomán dolgoztuk fel, pl.: a keresztelés, a kút, a fürdetés stb. A foglalkozás egy sellőrajzzal zárult, a munkákat kiállítottuk.

IV. foglalkozás

A víz története

A víz, a föld, a levegő és a tűz – alapvető ismeretek a négy őselemről, és egy kis kémia, Lavoisier felfedezése: a víz oxigén és hidrogén vegyülete.

A víz világnapja

Az ENSZ 47. Közgyűlése az illetékes dublini és Rio de Janeiro-i konferenciák javaslatára **március 22-ét a Víz Világnapjává nyilvánította**, s 1994-óta emlékezünk meg erről.

Megbeszéltük, hogy a víz életünk feltétele, nemcsak áldás, hanem pusztító, romboló hatalom is. Mindenki saját környezetéből mesélt egy-egy történetet, ráadásul a közelmúlt árvízi híryanagát is valamennyien ismerték. A legalapvetőbb fogalmakat azonban pl.: árvíz, belvíz, katasztrófa, örvény, stb... az értelmező szótár segítségével tisztáznunk kellett.

A víz világnapjára írott felhívásban olvastuk, hogy a XXI. század legnagyobb válságát az egészséges ivóvíz hiánya okozhatja majd, ezért szükséges védeni a vizeket és takarékoskodni vele.

Az idei jelmondat: **A víz fontos, felelős vagy érte.**

Mit tehetünk annak érdekében, hogy ez a válság ne következzen be? Kérdezzünk! Mind a kérdések, mind a tanácsok megfogalmazását rájuk bíztam, írjanak néhányat a füzetükbe. Észrevételeinket végül összegeztük, majd a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium kiadványában szereplő ajánlást is hozzávettük

Néhány jó tanács a vízhasználatra vonatkozóan!

- Ha csöpögő csapot láatsz, szólj egy felnőttnek! Még egy lassan csöpögő csap is 40–120 liter vizet pazarolhat el naponta. Ha elzárás után is tovább csöpög, lehet, hogy ki kell cserélni a tömítőgyűrűt. Tömítőgyűrűt a vas- és műszaki boltokban vehetsz.
- Zárd el a vizet, miközben fogat mosol! A zuhanyozás is kevesebb vizet igényel.
- Kérd meg a szüleidet, hogy szereljenek fel alacsony áteresztésű zuhanyrózsákat!
- Amikor csak teheted, hideg vizet használj! A víz felmelegítéséhez több energia szükséges. Állítsd alacsony fokozatra a vízmelegítőt!
- Olyankor öntözd a pázsitot, amikor kevésbé valószínű, hogy a víz elpárolog: reggel 8 óra előtt, este 8 után!
- Ne kend be magad napolajjal vagy krémekkel, ha tavakban vagy folyókban akarsz fürdeni!
- Ne önts mérgező anyagokat a lefolyóba!

Ezt követően a feldolgozott, értelmezett anyag elrendezése következett. A feldolgozás során kikristályosodott, mi az, ami a birtokunkban van. Majd plakátot terveztünk, vízmolekulát rajzoltunk, kiosztottuk a szerepeket, megbeszéltük a ruházatunkat. Végül az emlékezetbe vésés és az előadás következett.

A gyerekeket arra is meg kellett tanítani, hogy kisterpeszben, kényelmes helyzetben álljanak, egymásra figyeljenek, megfelelően artikuláljanak, hangosabban szólaljanak meg a megszokottnál, tekintetük legyen kapcsolatteremtő, hanghordozásuk hiteles. Jó módszer erre a nyelvtörők erőteljes alkalmazása, s mivel mindenki tudott egyet-egyét, ezért hangulati elemként ebből is összeállítottunk egy csokrot.

Elkészítettük forgatókönyvünk vázlatát:

- I. A víz – a Víz Világnapja, története, szólások, közmondások, találós kérdések, hiedelmek, versek, az özönvíz mondája
- II. A tűz – népdalok, szimbólumok, szólások, találós kérdések, népszokások, babonák, versek
- III. nyelvtörők
- IV. Janikovszky Éva: Örülj, hogy fiú (részlet)
Örülj, hogy lány (részlet)
Egy kamasz monológja c. művek

A bevésés, épp a teljes megértés miatt könnyen ment, segítőtársaimmal egyénileg vettük át a gyerekekkel a szövegeket.

Ezt követte az esztergomi Duna Múzeum bejárása, megismertetése. Előkészítéseként húsz kérdést kaptak a gyerekek, amelyekre a múzeumban választ kellett

keresniük. Mivel június 29-én volt a Duna nemzetközi napja, ezért az érkezőket tutajkészítéssel, kőfestéssel és kreatív feladatokkal várták. Mi is elkészítettük tutajainkat, ill. üzenetet írtunk a Dunának, majd végignéztük a tárlatot.

A kiállítás mindenkinek nagyon tetszett, témánk tetőpontja mégsem itt, hanem az esztergomi Aquasziget élménymedencéiben volt tetten érhető. A gyerekek örömteli munkája a Duna-kérdésekből szervezett esti vetélkedővel zárult.

Így, ilyen intenzíven éltünk. Öt nap elteltével bemutatóra készültünk, a többi táborlakót és a gyerekek szüleit hívtuk meg. Az örömünk kölcsönös volt.

A foglalkozásokon felhasznált irodalom:

Csiffáry Tamás: Tüzes sárkányok, repülő barátok és egyéb csudaságok. Budapest: Múzsák Kiadó Kft., 1993.

Dr. Deák Antal András – Fejér László –Kaján Imre: A víz múzeumai. Budapest: Vízügyi Múzeum, Levéltár és Közgyűjtemény, 2003.

Diószegi Vilmos: A pogány magyarok hitvilága. Budapest: Akadémia Kiadó, 1983.

Dömötör Tekla: A magyar nép hiedelemvilága. Budapest: Corvina Kiadó, 1981.

Dömötör Tekla: Régi és mai magyar népszokások [Néprajz mindenkinek 3. Szerk.: Balassa Iván] Budapest: 1986.

Fazakas István és Székely Sz. Magdolna: *Igézet ne fogja*. Budapest: Magvető, 1990.

Hadrovics László: *Magyar frazeológia*. Budapest: Akadémia Kiadó, 1995.

Janikovszky Éva: Kire ütött ez a gyerek? Budapest: Móra, 2002.

Janikovszky Éva: Örülj, hogy fiú! Budapest: Minerva, 1983.

Janikovszky Éva: Örülj, hogy lány! Budapest: Minerva, 1983.

Kertész Manó: *Szokásmondások*. Gyomaendrőd: Helikon Kiadó, 1985.

Magyar szólások és közmondások kézikönyve. Pécs: Merényi Könyvkiadó, 1996.

Mándoki László szerk.: Ház tetején nyeles edény. Budapest: Móra Kiadó, 1985.

O. Nagy Gábor: *A szinonimák világa*. Magyar nyelvhelyesség. Budapest: Tankönyvkiadó, 1969.

O. Nagy Gábor: *Mi fán terem?* Budapest: Gondolat, 1988.

O. Nagy Gábor-Ruzsiczky Éva: *Magyar szinonimaszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1978.

O. Nagy Gábor: *Magyar szólások és közmondások*. Budapest: Talentum. 1998.

Supka Géza: *Kalandozások a kalendáriumban és más érdekességek*. Budapest: Helikon, 1989.

Hoppál Mihály – Jankovics Marcell – Nagy András – Szemadám György: *Jelképtár*. Budapest: Helikon Kiadó, 1997.

Szilágyi Ferenc: *A magyar szókincs regénye*. Budapest: Tankönyvkiadó, 1974.

Szó, fon nem takács. Mi az? Budapest: Móra, 1996.

Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne. Budapest: Móra, 1978.

Weöres Sándor: Egybegyűjtött írások. 1–3. Budapest: Magvető, 1986.